

Е. С. Соловей

Свідзінський Володимир Юхимович

СВІДЗІНСЬКИЙ Володимир Юхимович (Євтимович; 26. 09(08. 10. 1885, с. Маянів Вінницького пов. Подільської губ., нині Вінницького р-ну Вінницької обл. — 18. 10. 1941) — поет, перекладач. Член СП СРСР (1936). Народився в родині священника. Навчався в Тиврівському духовному училищі (нині Вінницької обл., 1894—99), Подільській духовній семінарії у Кам'янці-Подільському (нині Хмельницької обл., 1899—1904), закінчив Київський комерційний інститут (1913). На цей період припадає перша публікація С. — поезія «Давно, давно тебе я жду...» в місячнику «Українська хата» (1912, № 1). Після завершення навчання повернувся до батьків на Поділля, де долучився до проваджуваного земською управою вивчення народних промислів, здійснив експедиційне обстеження ткацтва та килимарства: нарис «Ткацкий промысел» увійшов до збірки «Кустарные промыслы Подольской губернии» (1916). Навесні 1915 переїхав до Житомира, працював у Волинській контрольній палаті; звідти наступного року був мобілізований до армії.

Від 1918 — Кам'янці-Подільському, був свідком драматичних подій нетривалої української державності, працював мовним редактором у видавничому відділі подільської Народної управи, згодом архівістом. Одночасно — вільний слухач історико-філологічного факультету Першого українського університету (заснований у жовтні 1918, за радянської влади реорганізований в Інститут народної освіти), тут став аспірантом кафедри народного господарства та культури Поділля. 1922 у Кам'янець-Подільській філії «Держвидаву» видрукувано його першу збірку «Ліричні поезії», на яку критика (*І. Дніпровський, В. Поліщук*) відгукнулася як на анахронізм: для них це «тиха, мрійлива селянська лірика поета-індивідуаліста», яка «пролетаріатові не потрібна».

Від 1925 — у Харкові, де працював коректором, літературним редактором, перекладачем (місячник «Червоний шлях», газета «Червона армія», «Техвидав», ВАПЛІТЕ, «Літературний журнал»). 1927 власним коштом видав другу збірку «Вересень», сприйняту критикою радше неприхильно: авторові закидали «ідеалістичність і пасивність, суб'єктивізм і почуття самотності», «безперспективне буржуазне світорозуміння» (Я. Савченко). Відтоді літературну позицію С. визначають як «внутрішню еміграцію»; наступні зміни в літературному й суспільному житті лише зміцнювали його бажання «Замкнутися, щоб зберегтися. Змаліти, щоб не помилитися у власній суті. Стати збоку, щоб не бути співучасником», як написав В. Стус про улюбленого поета. Творча самореалізація С. відбувалася всупереч обставинам, що були вкрай несприятливими (родинна драма, підірване здоров'я, матеріальна скрута), проте це був його свідомий вибір.

У 1930-і рр., особливо після розгрому київських неокласиків, він чи не одинцем тримав оборону поезії, лірики в їхньому справжньому сенсі, здійснюючи творчий синтез модерної поетики з глибинною міфопоетичною, фольклорною традицією. Ліричні цикли С., його поеми та казки, сонети й верлібри, філігранні поетичні мініатюри та вражаючі «антиутопії», версифікаційна майстерність і мовне багатство роблять його поетом дійсно унікальним. Сучасникам поета його творча спадщина значною мірою залишилася невідомою, хоч серед шанувальників були П. Тичина і Ю. Яновський, [М. Йогансен](#) й [А. Копштейн](#), а також ще зовсім молоді на той час [І. Муратов](#), [О. Веретенченко](#), [В. Боровий](#) та ін.

Певну нішу становив для С. поетичний переклад, що давав не лише заробіток, а й можливість незаангажованої участі у творенні культури. Переклав твори Гесіода, Аристофана, Овідія, «Слово про похід Ігорів...», фрагменти вірменського епосу «Давид Сасунський», також поетичні та прозові твори з польської, російської, білоруської, грузинської, німецької мов (А. Міцкевич, О. Пушкін, М. Лермонтов, М. Некрасов, Янка Купала, А. Церетелі, Г. Келлер). Зарекомендував себе як першокласний перекладач. У 1930-і рр. як поет С. працював інтенсивно і сформував дві великі підсумкові рукописні збірки: «Медобір» та ще одну, без назви. У цей період його хист сягнув найвищого злету, проте відбувалося це ніби за межами тодішньої літератури. 1940 у Львові вийшла друком третя й остання прижиттєва книга С. — «Поезії»; до цього кроку схилили поета друзі й шанувальники, але наслідки виявилися негативними для автора: маленька збірка, попри наявність двох силуваних віршів-«паровозів», засвідчила факт несанкціонованої й некерованої, «екстериторіальної», справжньої лірики, вільної від приписів соціалістичного реалізму. Дискусія, що виникла з цього приводу, також становила прецедент у літературі вже цілком регульованій, вичищеній від «ворожих елементів». Наслідком було те, що С. позбувся роботи: редакція «Літературного журналу» мусила «відмежуватися».

З початком 2-ї світової війни, коли німецькі війська наблизилися до Харкова, С. як член Спілки письменників одержав евакуаційний талон, проте зволікав з від'їздом через непевність свого становища та незгоду доньки (дружина померла 1933), це було витлумачено як намагання дочекатися приходу німців. 27 вересня 1941 заарештований, а в середині жовтня його разом з іншими в'язнями етапували на Схід. 18 жовтня поблизу х. Бутирки Уразовського р-ну (Курська, нині Белгородська обл., РФ) їх загнали до покинутої господарської будівлі, замкнули і спалили. Незмінно вражає висловлене в поезії С. чітке передчуття цієї смерті у вогні. Приховуючи правду про загибель С., влада воліла вважати, що його взагалі не було; негласна заборона на ім'я мала на меті відправити у забуття і його творчість. Цьому завадило проникнення частини недрукованої спадщини С. за кордон: вивезений О. Веретенченком авторизований машинопис, публікації окремих поезій у місцевій періодиці та антологіях, видана «Сучасністю» 1975 збірка «Медобір». В Україні, де донька поета зберегла батькові рукописи, від кінця 1960-х рр. також здійснювали аналогічні зусилля, проте повернення в літературу С., реабілітованого 1964 «за відсутністю складу злочину», відбувалося довго й складно, перше повне видання його спадщини з'явилося лише 2004, відповідна зміна літературного канону ще залишається справою майбутнього.

Основні твори

Твори: У 2 т. К., 2004.

Рекомендована література

1. Савченко Я. З поточної художньої літератури // Життя й революція. 1928. Кн. 10;
2. Дзюба І. «Засвітився сам од себе» // Літературна Україна. 1968, 22 жовт.;
3. Яременко В. Лірика Володимира Свідзінського // Свідзінський В. Поезії. К., 1986;
4. Стус В. Зникоме розцвітання // Стус В. Твори: У 4 т. Т. 4. Л., 1994;
5. Лавріненко Ю. Володимир Свідзінський, 1885—1941 // Розстріляне відродження: Антологія. 1917—1933: Поезія — проза — драма — есей. К., 2002;
6. Соловей Е. Невпізнаний гість: Доля і спадщина Володимира Свідзінського. К., 2006, 2016;
7. Володимир Свідзінський (1885—1941): Біобібліогр. покажч. К., 2006;
8. Соловей Е. «Зберігати вічно... до 1967 року» (Про слідчу справу Володимира Свідзінського) // Слово і час. 2009. № 9.

Бібліографічний опис:

Свідзінський Володимир Юхимович / Е. С. Соловей // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2025. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-888174>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).